

คติความเชื่อเกี่ยวกับ “กองบุญ” ทางพระพุทธศาสนาที่ เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว

Beliefs about the Buddhist "Kong Boon" at Muang Phon
Thong, Champasak Province, Lao PDR

พระเอ็บ อัสสารโ (ศรีสุวรรณ)

Phar Eb Assaro (Sisouvong)

พระครูวาปีจันทคุณ

Pharkhruvapeechanthakhun

พระอธิการณัฐวุฒิ สิริจันทร์ (ศรีจันทร์)

Pharadikarn Natthawut Siricando (Sirican)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College

Email: noysrivong@gmail.com

Received: 24 May 2024; Revised: 31 August 2024; Accepted: 31 August 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญในชุมชนเขตเก่าแก่งเมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว 2) เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญทางพระพุทธศาสนา ในเขตเก่าแก่ง เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย 25 รูป/คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

ความเป็นมาของกองบุญไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด แต่เป็นการสืบสานประเพณีโดยผู้สูงอายุในชุมชน ต่อๆ กันมา กองบุญเป็นชื่อของวัดอุทยานที่คนลาวชาวพุทธใช้เรียกในเวลาจะทำบุญ ซึ่งกองบุญนั้นในอดีตเจ้าภาพจะจัดเตรียมเอง แต่ปัจจุบันนิยมซื้อตามร้านจำหน่ายเครื่องสังฆภัณฑ์ กองบุญจะมีความประณีตแตกต่างกันตามฐานะของเจ้าภาพ กองบุญแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) กองบุญบวช 2) กองบุญกฐิน 3) กองบุญสดสง 4) กองบุญแจกข้าว องค์ประกอบของกองบุญเช่น กองบุญบวช มีเครื่องกองบุญหลักคือ บริหาร 8 เป็นต้น สัญลักษณ์ของกองบุญ เช่น ธงจระเข้ หมายถึง ความโลภ เป็นต้น การถวายกองบุญ เช่น กองบุญกฐิน ถวายก่อนที่พระสงฆ์จะอุปโลกน์ภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งในวัดเป็นผู้รับกฐิน เป็นต้น คติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญทางพระพุทธศาสนา ในเขตเก่าแก่ง เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มี 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การเวียนว่ายตายเกิด 2) การอุทิศบุญให้แก่เปตชนและการรับส่วนบุญของเปตชน 3) การแสดงความกตัญญูต่อญาติผู้วายชนม์ 4) การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา 5) การสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: คติความเชื่อ, กองบุญ, พระพุทธศาสนา

Abstract

This research has objectives as follows: 1) to study the beliefs about merit-making (Kong Boon) in the community of Kao Keng, Phon Thong District, Champasak Province, Lao PDR ; 2) to analyze the beliefs about merit-making (Kong Boon) in Buddhism in Kao Keng, Phon Thong District, Champasak Province, Lao PDR. This research is qualitative research with 25 monks/people. The research instrument is an interview form. The data is analyzed and the results are presented in a descriptive method.

The research results found that:

There is no clear evidence of the origin of merit-making (Kong Boon), but it is a tradition passed down by the elderly in the community. Merit-making (Kong Boon) is the name of the offerings that Lao Buddhists use when making merit. In the past, the host prepared the merit-making (Kong Boon) by themselves, but nowadays, they prefer to buy them from shops selling religious supplies. Merit-making (Kong Boon) will have different levels of delicacy depending on the status of the host. Merit-making (Kong Boon) is divided into 4 types: 1) Ordination Merit-making, 2) Kathin Merit-making, 3) Hod Song Merit-making, and 4) Rice-giving Merit-making. Components of merit such as the ordination merit, the main items of merit are the 8 requisites, etc. The symbol of the merit making, such as the crocodile flag, represents greed, etc. The offering of merit making, such as the Kathina merit making, is offered before the monks ordain a monk in the temple as the recipient of the Kathina, etc. The beliefs regarding merit in Buddhism in the old area of Kao Keng, Phonthong City, Champasak Province, Lao PDR have 5 important issues: 1) reincarnation, 2) dedicating merit to Petachana and receiving a share of merit from Petachana, 3) expressing gratitude to died relatives, 4) preserving Buddhism, 5) continuing the age of Buddhism.

Keywords: Beliefs, Kong bun, Buddhist

บทนำ

ลาวเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเจริญรุ่งเรืองมานับพันปี มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง อันมีพื้นฐานมาจากศรัทธาความเชื่อทางพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท อันเป็นความเชื่อที่ได้ปลูกฝังกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ของลาวเกือบทั้งหมดล้วนเกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา (พระครูอาทรวิชกิจ, 2560) เพราะเมื่อก่อนชนชาติลาวเคยนับถือพระพุทธศาสนาแบบมหายานมาก่อนภายหลังได้เปลี่ยนมารับเอาพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบกัมพูชา จากนั้นจึงรับเอาหลักคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทจากประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ชนชาติลาวจึงมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างยาวนานจนกลายเป็นวิถีพุทธ และก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (มหาสีลา วีระวงส์, 2553) ลาวประกอบไปด้วย 3 ชนชาติใหญ่ๆ ได้แก่ ลาวเทิง ลาวลุ่ม ลาวสูง สามกลุ่มใหญ่เหล่านี้เรียกว่าชนชาติลาว ในทางหลักการ แนวทางปฏิบัติ การดำเนินชีวิตตามหลักความเชื่อ และศรัทธาของชาวลาวที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้น ลาวประมาณร้อยละ 75 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 16-17 นับถือผี ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมตามแต่ละท้องถิ่น ที่เหลือเป็นคริสต์ มุสลิม และอื่นๆ ชาว

ลาวโดยทั่วไปเป็นพุทธศาสนิกชนผู้หนักแน่นในจารีตประเพณี มีความเคารพนับถือพระสงฆ์อย่างสูง แต่ความนับถือนี้มีความเชื่อฝังใจ เทวดา ปะปนอยู่มาก กล่าวได้ว่าพุทธศาสนากับความนับถือผีฝังใจได้ผสมกลมกลืนกันอย่างสนิท (ประชัน ชะชิกุล และพระครูธรรมมาภิสมัย, 2560) ประเพณีการทำบุญของคนลาวที่นับถือพระพุทธศาสนานั้นมิให้เห็นทั่วไปตลอดทั้งปี ซึ่งผู้ทำวิจัยเป็นประชากรคนลาวคนหนึ่ง ที่มีความผูกพันกับวัฒนธรรมประเพณีเป็นอย่างดี ตั้งแต่เล็กจนโต ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนานับครั้งไม่ได้ แต่ทุกครั้งที่คนลาวจัดงานผู้ทำวิจัยได้สังเกตเห็นสิ่งหนึ่งที่ผู้จัดงานต้องเอาเข้ามาร่วมในพิธีด้วย และขาดไม่ได้ สิ่งนั้นเรียกว่า “กองบุญ”

กองบุญนี้พุทธศาสนิกชนชาวลาวยึดถือว่า เป็นวัตถุพยาน เป็นเสาหลักของบุญทั้งหลาย และเป็นต้นเชื้อของบุญด้วย ฉะนั้นทุกครั้งที่คนลาวมีการทำบุญ จัดต้องมีสิ่งนี้เข้ามาร่วมในพิธีทุกครั้ง การทำบุญนั้นถึงจะสมบูรณ์ได้ ในกองบุญนั้นได้มีการตกแต่ง ประดับ ประดาอย่างสวยงาม อันสื่อให้เห็นถึง วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและโครงสร้างทางสังคมของบรรพบุรุษ ตามคติความเชื่อของพุทธศาสนิกชนชาวลาวยังได้รับอิทธิพลมาจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม ด้วยรูปแบบกองบุญของคนลาวนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่น่าสนใจ และแฝงด้วยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า “พุทธธรรม” ไม่ว่าจะเป็นวิธีการประดับตกแต่ง องค์ประกอบที่ใช้ในการตกแต่งกองบุญด้วย ซึ่งล้วนแต่มีพื้นฐานมาจากศรัทธาความเชื่อทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

ด้วยความเชื่อของชาวลาวยึดถือติดจนถึงปัจจุบันการดำเนินชีวิตได้ผูกติดกับธรรมชาติประกอบกับความเชื่อที่มีลักษณะเป็นการผสมผสานลัทธิความเชื่อทางศาสนา ซึ่งประกอบด้วย ศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทจนกลายเป็นวิถีชีวิตของชาวลาวยึดถือพระพุทธศาสนา ความเชื่อที่อิงอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อ สังคมวัฒนธรรมเหมือนกัน คือการนับถือบูชาธรรมชาติในส่วนที่กลุ่มชนต้องไปเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากการอาศัยและพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักในดำรงชีวิต จึงทำให้คนลาวมีความเชื่อว่าผู้ที่มีบุญหรือผลบุญที่ได้รับทั้งโลกนี้และโลกหน้าย่อมและทำบุญด้วยสิ่งของต่างๆ อันนำไปสู่รูปแบบการตกแต่งและบริวารของกองบุญด้วย นอกจากนี้กองบุญนั้นยังมีการตกแต่งที่หลากหลายตามวิถีชีวิตของชุมชนและสถานะของบุคคลที่ทำด้วย ชุมชนเก่าแก่งเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่เก่าแก่ และเป็นที่ตั้งของเมืองโพนทองเก่าซึ่งปัจจุบันได้ย้ายไปที่ใหม่แล้ว ฉะนั้นชุมชนนี้จึงมีความหลากหลายเชื้อชาติเป็นชุมชนที่ติดแม่น้ำโขง มีภูเขาที่สูงคือภูมะโรง และภูสำเหล้า อันเป็นที่มาของตำนานเรื่องเล่าคือท้าวบาเจียงและนางมะโรง

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาเรื่องกองบุญ องค์ประกอบของกองบุญ อธิบายเหตุผลตามหลักพระพุทธศาสนา และเพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญทางพระพุทธศาสนา ในเขตเก่าแก่ง เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญในชุมชนเขตเก่าแก่ง เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว

1.3.2 เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญทางพระพุทธศาสนา ในเขตเก่าแก่ง เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่ในการเก็บข้อมูล คือ ชุมชนเขตเก่าแก่งเมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว กลุ่มเป้าหมายจำนวน 25 รูป/คน ดังนี้

1. พระสงฆ์	จำนวน 6 รูป
2. เจ้าภาพที่จัดงาน	จำนวน 5 คน
3. ผู้ตกแต่งหรือผู้จำหน่ายกองบุญ	จำนวน 4 คน
4. บุคคลทั่วไปที่เข้าร่วมงาน	จำนวน 7 คน
5. นักวิชาการและปราชญ์ชุมชน	จำนวน 3 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบเกี่ยวกับของการการตีความสัญลักษณ์ต่างๆ ความเชื่อ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญในขั้นตอนของการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือเชิงคุณภาพนั้นทางผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ทำการศึกษารวบรวมเอกสาร ข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และกรอบแนวคิดของการวิจัย
3. สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัยนี้ อันประกอบด้วย ชื่อ ตำแหน่งสถานที่ และและวัน/เดือน/ปี และข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้าง นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์
5. ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำไปลงพื้นที่สัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในกองบุญ
2. คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยมีประเด็นที่สำคัญ
3. ดำเนินการจดบันทึก (Field Note) และบันทึกเสียงโดยใช้แท็บบันทึกเสียง เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก
4. คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และถอดบทเรียนจากการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อให้ได้รูปแบบ และที่มาอันไปสู่การสร้างกองบุญรวมถึงเชื่อในทางพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นั้น มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) โดยวิธีการวิเคราะห์ อันจะได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก(Major themes) หรือแบบแผนหลัก (Major pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย(Sub-themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

การนำเสนอข้อมูลเป็นลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความ ประกอบการบรรยายเกี่ยวกับกองบุญและคติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญหลัก พระพุทธศาสนา ในชุมชนเขตเก่าแก่งเมืองโพนทองแขวงจำปาสัก

ผลการวิจัย

1) คำว่าบุญในพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับจิตเพราะการที่เราจะรู้ว่าอะไรเป็นบุญหรือเป็นบาป นั้นเราต้องรู้หรือพิจารณาให้รู้ถึงสภาพของจิตหรือรู้จักจิตเสียก่อน เพราะบุญหรือบาปเป็นลักษณะหรือ คุณภาพของจิต ในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงบุญทั้งในแง่ของการกระทำและผลของการกระทำด้วย บุญเป็น ชื่อของความสุข บุญก็หมายถึงผลหรือวิบากที่น่าปรารถนาของกุศลกรรมคือการทำความดี หรือในคำว่าตาย เพราะสิ้นบุญ ก็หมายถึงหมดผลบุญหรือสิ้นวิบากของกุศลกรรม ที่ปรุ่งแต่งกำเนิดนั่นเอง บุญตามความหมาย แห่งพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ท่านมุ่งเอาผลคือความสุข ความเจริญทั้งทางร่างกายและ จิตใจอันก่อให้เกิดความผ่องแผ้ว สงบและเกิดความพอใจที่จะทำความดีให้สูงขึ้น ขึ้นไป วิธีการทำบุญ หรือหลักแห่งการทำความดี สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ วิธีการทำบุญนั้นพระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้เป็น 2 นัยคือ บุญกิริยาวัตถุ 3 และบุญกิริยาวัตถุ 10 การทำบุญที่กล่าวมานี้ มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะให้การกระทำนั้นเป็น เครื่องพอกใจให้บริสุทธิ์ สะอาดปราศจากกิเลส สิ่งที่ทำบุญจะได้รับก็คือความบริสุทธิ์สะอาดนั่นเอง ซึ่งในทาง พระพุทธศาสนาเรียกความสะอาดบริสุทธิ์แห่งจิตนั้นว่า บุญ ในการที่จะทำให้เกิดบุญขึ้นมาได้นั้น ตามหลักบุญ กิริยาวัตถุท่านกล่าวถึงหลักทานมัยคือบุญสำเร็จด้วยการให้ทาน ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และ ภาวนามัยบุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

ทานเป็นบุญอย่างหนึ่ง เรียกว่า "ทานมัย" คือบุญที่เกิดจากการให้ เป็นสังคหวัตถุ คือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจกันได้ และเป็นบ่อเกิดแห่งบารมีที่เรียกว่า ทานบารมี การให้ทานมีวัตถุประสงค์สำคัญในการ คลายความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ความโลภในจิตใจมนุษย์ ส่งผลให้เกิดความ ใส สว่าง สะอาดของจิตใจ ขึ้นมา

ศีลเป็นบุญอย่างหนึ่งเรียกว่า "ศีลมัย" ซึ่งเป็นบุญกิริยาวัตถุที่ต้องควบคุมความประพฤติทางกาย และ วาจา นั้น จะต้องมิตลอดเวลาโดยอาศัยพื้นฐานของเบญจธรรม ดังตัวอย่างเช่น การทำทุจริตทางกายที่เกิดขึ้นได้ เป็นเพราะผู้นั้นขาดเมตตา และมีกิเลส เช่นแม่ค้าที่ฆ่าปลา ฆ่าไก่ ก็เพราะต้องการเงิน ย่อมทำให้เกิดบาป (ทุจริต) ที่เกิดจากการฆ่าสัตว์ หรือการประทุษร้ายคนอื่นเพื่อต้องการทรัพย์ ย่อมทำให้เกิดบาป ที่เกิดจากการ ลักทรัพย์ เป็นต้น ฉะนั้นเมตตาเมื่อมีอยู่ตราบดี การที่เราจะนากาย วาจา ไปทำความชั่วให้ผู้อื่นเดือดร้อนย่อม ไม่มี พระพุทธองค์แสดงว่า ศีล คือการเว้นปาณาติบาต, เว้นอนินาทาน, เว้นกาเมสุมิฉาจาร, เว้นมุสาวาท, และเว้นจากการเสพของมีนเมา ทุกประเภท เมื่อทำได้อย่างนี้ ถือว่าเป็น "มหาทาน" คือเป็นทานอันเลิศ เพราะ เป็นทานที่หาค่าประมาณมิได้

ภาวนาเป็นบุญอย่างหนึ่งเรียกว่า "ภาวนามัย" คือการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาประกอบด้วย กาย ภาวนา หมายถึงการเจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอก ทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี สีสภาวนา หมายถึงการเจริญศีล, พัฒนาศีล, การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ใน ระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน จิตภาวนา หมายถึงการเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร ปัญญาภาวนา หมายถึงการเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถหาจิตใจให้เป็นอิสระ ทาตนให้ บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

2) การทำกองบุญที่ชุมชนเก่าแก่มากหรือทุกชุมชนใน สปป.ลาว ตามหลักพระพุทธศาสนา จากการศึกษาค้นคว้า พระพุทธศาสนาถือว่าการเกิดเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ มนุษย์ไม่ได้ถูกสร้างมาโดยพระเจ้า แต่มนุษย์ถูกสร้างโดยกฎของธรรมชาติ ซึ่งในพระพุทธศาสนาเรียกว่า กฎอิทัปปิจจยตา คำว่า“บุญ” หรือ“กองบุญ” ในทางพระพุทธศาสนา หากพิจารณาจากความหมายทั้งในคัมภีร์และเอกสารโดยทั่ว ๆ ไป คำว่า“กองบุญ”จึงเป็นชื่อของวัตถุทานทั้งหลายที่ทางเจ้าภาพจัดงานและผู้ร่วมงานมาสมทบ แล้วจัดให้มีการตกแต่งประดับประดาให้เป็นรูปแบบที่สวยงามตามแต่ละพื้นที่ตามวิถีทางของของวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของชุมชนนั้น ๆ จนเกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน แล้วกลายมาเป็นวิถีปฏิบัติของชาวพุทธลาวทั่วประเทศ

ความเป็นมาของกองบุญไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่า การทำกองบุญและเครื่องตกแต่งมีต้นกำเนิดในสมัยใด เมื่อใด และเข้ามาใน สปป. ลาว ได้อย่างไร และใครเป็นผู้ประดิษฐ์คนแรก แต่เป็นการสืบสานประเพณีโดยผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆ สืบๆ กันมา เพื่อนำเอากองบุญมาเป็นเครื่องประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นพุทธบูชาจากความศรัทธาของชาวคนลาวชาวพุทธได้ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นและชัดเจน งดงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนเก่าแก่มากและชาวลาวทั่วประเทศ การประดิษฐ์เครื่องกองบุญที่ทำจากวัสดุธรรมชาติที่มีตามชุมชนต่างๆ “กองบุญ” มีคติความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาและแฝงนัยสำคัญของหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีการถ่ายทอดมาแต่โบราณสู่ลูกหลานชุมชนเก่าแก่มาก เพื่อให้เกิดเป็นภูมิปัญญาในการประดิษฐ์กองบุญอย่างถูกต้องและเหมาะสมตามยุคสมัย

กองบุญเป็นชื่อของวัตถุทานที่คนลาวชาวพุทธใช้เรียกในเวลาจะทำบุญ ซึ่งกองบุญนั้นในอดีตเจ้าภาพจะจัดเตรียมเอง โดยจัดหาหรือซื้อเครื่องกองบุญจากร้านสังฆทานและช่วยกันจัดทำกองบุญ ซึ่งกองบุญจะมีความประณีตแตกต่างกันตามฐานะของเจ้าภาพ แต่เครื่องกองบุญหลักๆ จะเหมือนกัน เช่นงานบวชจะมีบริวาร 8 เป็นต้น ปัจจุบันการทำบุญมีพัฒนาการตามยุคสมัยและเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหรือการค้าขายด้วย โดยร้านค้าเครื่องสังฆภัณฑ์เป็นผู้จัดทำกองบุญจำหน่ายและมีหลายขนาด สีส่น และราคาให้เลือกตามกำลังซื้อของเจ้าภาพหรือของของผู้จัดงาน แต่เครื่องบวชบางอย่างเจ้าภาพและญาติจะทำเอง เช่น ชันหมากเบ็ง เป็นต้น กองบุญแบ่งเป็น 4 ประเภท โดยแต่ละประเภทมีการตกแต่งที่คล้ายกัน ที่แตกต่างกันคือเครื่องกองบุญตามประเภทงานบุญ ดังนี้

- 1) กองบุญบวช
- 2) กองบุญกฐิน
- 3) กองบุญฮุดสร้ง
- 4) กองบุญแจกข้าว

1) กองบุญบวช มีเครื่องกองบุญหลักคือ บริวาร 8 นอกจากนี้ยังมีเครื่องฉลองงานบวช เช่น ชุดนาค เป็นต้น และเครื่องใช้สำหรับพระบวชใหม่ เช่น ร่ม รองเท้า กระโถน ปิ่นโต เป็นต้น ที่ขาดไม่ได้คือเตียงนอน เพราะมีความเชื่อว่าพระต้องอยู่ครบ พรรษาตามจำนวนขาเตียง 2) กองบุญกฐิน มีเครื่องกองบุญคือเครื่องกฐิน เช่น พานแว่นฟ้า ครอบไตร ตาลปัตร ย่าม สัปทน ธงกฐิน เป็นต้น 3) กองบุญฮุดสร้ง (เถรภาชีเชก) มีเครื่องกองบุญ เช่น อัฐบริวาร และเครื่องใช้สำหรับพระสงฆ์ เช่น ผ้าสีหะ (ผ้าปูนั่ง) ผ้าห่ม รองเท้า เป็นต้น ส่วนเครื่องประกอบหรืออุปกรณ์ในการประกอบพิธีฮุดสร้ง ได้แก่ เทียน ชันหมากเบ็งจี้ ฮองฮุด ฮางฮุด ศิลาอาสน์ และโองน้ำหอม 4) กองบุญแจกข้าว มีเครื่องกองบุญ เช่น บาตร เสื่อ หมอน ผ้าห่ม พัดลม เป็นต้น ที่ขาดไม่ได้คือรูปผู้วายชนม์ และสำหรับข้าวแจก

สัญลักษณ์ของกองบุญ เช่น ธงจระเข้ หมายถึง ความโลภ ซึ่งสะท้อนถึงจระเข้เป็นสัตว์ที่กินไม่รู้จักอิ่ม ธงตะขาบ หมายถึง ความโกรธ ซึ่งสะท้อนถึงตะขาบเป็นสัตว์มีนิสัยขี้นโกรธ ดุร้าย มักจะต่อยหรือทำร้ายคนหรือสัตว์อื่นเพื่อป้องกันตนเอง ธงนางมัจฉา หมายถึง ความหลง เป็นสัญลักษณ์ของสตรีหรือความงมงาย ซึ่งมักทำ

ให้หลงใหล ธงเต่า หมายถึง สติ ที่คอยระวังรักษาอายตนะ 6 ซึ่งสะท้อนถึงเต่าที่มีกระดองแข็ง คู้มกันป้องกันภัยได้เป็นอย่างดี เมื่อรู้ว่ามีภัยก็จะหดหัวซ่อนในกระดอง ทำตนให้ปลอดภัย

การถวายกองบุญมีวิธีและขั้นตอนแตกต่างกันตามลักษณะของงานบุญ ดังนี้ 1) กองบุญบวช ถวายพระบวชใหม่ไว้สำหรับใช้สอยหลังพิธีบวชเสร็จแล้ว 2) กองบุญกฐิน ถวายก่อนที่พระสงฆ์จะอุปโลกน์พระภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งในวัดเป็นผู้รับกฐิน 3) กองบุญสดสรง ถวายพระเถระที่ได้รับการแต่งตั้งหรือสดสรง (เถราภิเษก) หลังพิธีสดสรงแล้ว 4) กองบุญแจกข้าว ถวายพระสงฆ์ที่นิมนต์มาเจริญพระพุทธมนต์ในวันทำบุญ เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาจาก 5 วัด เจ้าภาพจะเตรียมกองบุญ 5 กองและถวายเจ้าอาวาสหลังจากที่พระสงฆ์ฉันและอนุโมทนาบุญแล้ว

คติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญของชุมชนเก่าแก่ง เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มีดังนี้ การเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายหรือสังสารวัฏนี้มีอิทธิพลต่อชาวพุทธมาก การทำคุณงามความดีทั้งหลาย เช่น ถวายกองบุญแก่พระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ คือต้องการให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วได้ส่วนบุญจากการอุทิศให้นี้ เมื่อได้รับส่วนบุญแล้วจะได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดี มีความสุขในปรโลก

การอุทิศบุญและการรับส่วนบุญ กองบุญมีความสำคัญต่อการทำบุญมาก เพราะกองบุญคือวัตถุทานที่ญาติอุทิศให้ปะเทศชน หากมีความตั้งใจมากหรือมีศรัทธาและมีกำลังทรัพย์ เจ้าภาพจะซื้อหรือจัดทำกองบุญด้วยทุนทรัพย์จำนวนมาก เจ้าภาพจะมุ่งการใช้สอยประโยชน์ของผู้รับทานหรือผู้ให้สอยคือพระสงฆ์ด้วย คือมุ่งให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตจริงๆ เช่น ถวายเตียงนอน พัดลม ตู้เย็น เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นว่านอกจากจะมุ่งประโยชน์ต่อตนและญาติผู้วายชนม์แล้วยังมุ่งประโยชน์ต่อผู้รับทานคือพระสงฆ์ด้วย รวมทั้งการถวายกองบุญมุ่งการใช้ประโยชน์เพื่อส่วนรวมด้วย เช่น แก้ว อี้ เต็นท์ เครื่องใช้ครัวเรือน เป็นต้น เพราะชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

การแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อญาติผู้วายชนม์ กรณีการทำความดีต่อพ่อแม่ลูกจะต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ทั้งในขณะที่พ่อแม่มีชีวิตอยู่และหลังจากพ่อแม่เสียชีวิตแล้ว หากบกพร่องในส่วนใดส่วนหนึ่ง คนนั้นจะไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ การอุทิศกองบุญให้พ่อแม่ผู้วายชนม์ การบวชลูกหลานในพระพุทธศาสนาเชื่อว่าเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อพ่อแม่ การทำบุญกฐินเชื่อว่าเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อพระพุทธศาสนา การทำบุญสดสรงต่อพระเถระที่ตนเคารพเชื่อว่าเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อพระสงฆ์

การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การทำบุญคือการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนานั่นเอง การทำบุญกฐินในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายเพื่ออุปถัมภ์พระพุทธศาสนาโดยตรง เพราะหวังให้พระสงฆ์ได้นำปัจจัยไปพัฒนาวัด ส่วนการทำบุญอุทิศถือเป็นการได้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาโดยอ้อม เพราะพระสงฆ์เป็นผู้รับทานและได้อาศัยปัจจัย 4 จากกองบุญนั้นเลี้ยงชีพ

การสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา กองบุญที่พ่อแม่และญาติพี่น้องทำให้กับพระบวชใหม่นี้จะเน้นการใช้สอยประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งโดยมากเป็นบริวารที่จำเป็นต่อสมณวิถี เช่น เสื้อ หมอน ผ้าห่ม รองเท้า รม เป็นต้น ส่วนพิธีสดสรงหรือเถราภิเษกเป็นวิธีตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ของลาวมาแต่โบราณกาลแล้วเป็นการยกย่องและให้กำลังใจพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งพิจารณาจากคุณสมบัติของพระเถระคือความรู้ความสามารถและคุณงามความดีของท่าน การยกย่องโดยพิธีสดสรงนี้จึงเป็นการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีกำลังใจในการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา กองบุญที่ถวายพระเถระที่ได้รับการสดสรงจากชาวบ้านนั้นนอกจากอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมแล้วจะเน้นเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวันเหมือนกับกองบุญบวช ส่วนคติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญในด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ดังนี้

ด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมการให้หรือการถวายปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ในสังคมชาวพุทธ เรียกว่า ทาน ซึ่งพุทธศาสนิกชนถือว่าเป็นการให้ชั้นสูง มีผลหรืออานิสงส์มาก เพราะเป็นการให้หรือถวายพระสงฆ์ผู้ทรงศีล การให้นอกจากผู้ให้จะมีบุญที่ตนจะได้รับแล้วยังมีมิติของการอุปถัมภ์พระสงฆ์ ซึ่งท่านต้องอาศัยปัจจัย 4 จากชาวบ้านในการดำเนินชีวิต และให้ธรรมหรือการแนะนำสั่งสอนการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามเป็นทานตอบแทนชาวบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นการได้ให้น้ำใจหรือความช่วยเหลือเกื้อกูลกันคือช่วยกันจัดงานบุญให้สำเร็จด้วยดี

ด้านสังคม เมื่อมีการทำบุญ ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากกิจกรรมอันนี้คือการมีความพร้อมเพรียงกัน ของผู้ที่อยู่ในสังคมส่วนย่อย คือระดับครอบครัวหรือกลุ่มเครือญาติ อันว่าความสามัคคีกลมเกลียวกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและญาติมิตรในการร่วมกันจัดเตรียมสิ่งของวัตถุไทยธรรมที่ไปรวมบุญ ถือว่าเป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงความดี ความสามัคคีและน้ำใจอันเกื้อกูลต่อกันของคนในสังคม ให้บรรดาญาติพี่น้องทั้งหลายมาร่วมกันทำความดี

ด้านเศรษฐกิจ การทำกองบุญในปัจจุบันถือว่าธุรกิจสังฆภัณฑ์เกิดจากพัฒนาการความผูกพันระหว่างของคนลาวกับพระพุทธศาสนาเนื่องจากวิถีชีวิตของคนลาวส่วนใหญ่ตั้งแต่กำเนิดจนถึงตายมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา นับได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิตของสังคมลาว การทำบุญต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ การทำบุญ งานบวช ทำบุญบ้าน ทำบุญบริษัท เพื่อความเป็นสิริมงคล ตลอดจนการทำบุญอุทิศให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว สังฆภัณฑ์โดยเฉพาะกองบุญเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการจัดงานดังที่กล่าวข้างต้น สภาพแวดล้อมทางธุรกิจสังฆภัณฑ์ในสังคมลาวในปัจจุบันจึงมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างมีอากาฐะได้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ซื้อ ธุรกิจจำต้องเผชิญกับปัญหาในหลายๆ ด้านทั้งนี้เนื่องมาจากการไหลบ่าของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ได้เข้าครอบงำทุกภูมิภาคของโลก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านของประเทศ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และจริยธรรม

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีผลการศึกษาที่น่าสนใจ มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายและอ้างอิงสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการทำบุญที่ผู้อื่นได้ศึกษา ดังนี้

การถวายกองบุญทั้ง 4 ประเภท คือ 1) กองบุญบวช 2) กองบุญกฐิน 3) กองบุญฮุดสร่ง 4) กองบุญแจกข้าว มีองค์ประกอบของกองบุญส่วนมากเหมือนกัน คือโดยมากเป็นเครื่องใช้สอยสำหรับพระสงฆ์ เช่น เสื้อผ้าห่ม รองเท้า เตียนนอน เป็นต้น แต่หากเจ้าภาพนั้นมีกำลังศรัทธาและกำลังทรัพย์มาก กองบุญจะมีความประณีตหรือมีค่าใช้จ่ายในการทำกองบุญสูง และของที่ถวายเป็นกองบุญนั้นผู้อื่นหรือส่วนรวมสามารถใช้สอยได้ด้วย เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เต้นท์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามผู้ทำบุญไม่ควรติดกระแสนิยมจนเกินไป ซึ่งอาจทำให้มีกิเลสเกิดขึ้นในการทำบุญนั้นต้น เช่น ทำบุญเพราะต้องการอวดฐานะ เป็นต้น ควรได้ยึดหลักการทำบุญตามคติพระพุทธศาสนา คือ เจตนาบริสุทธิ์ในการทำบุญ สอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2560) ในหนังสือพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ว่า เจตนา 3 คือ เจตนาใน 3 กาล ซึ่งใช้เป็นข้อพิจารณาในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ได้แก่ 1) ปุพเพเจตนา เจตนาก่อนจะทำ 2) สันนิฏฐาปกเจตนา เจตนาอันให้สำเร็จการกระทำหรือให้สำเร็จความมุ่งหมาย 3) อปรเจตนา เจตนาสืบเนื่องต่อไป จากการทำนั้น (อปราปรเจตนา ก็เรียก), เจตนา 3 นี้ เป็นคำในชั้นอรรถกถา แต่ก็โยงกับพระไตรปิฎก โดยเป็นการสรุปความในพระไตรปิฎกบ้าง เป็นการสรุ่ยย่อคำที่จะใช้อธิบายหลักกรรมตามพระไตรปิฎกนั้นบ้าง เฉพาะอย่างยิ่ง ใช้แนะนำเป็นหลักในการที่จะทำบุญคือกรรมที่ดี ให้ได้ผลมาก และมักเน้นในเรื่องทาน (แต่ในเรื่องทานนี้ เจตนาที่ 2 ท่านมักเรียกว่า “มุญจนเจตนา” เพื่อให้ชัดเจนว่าเป็นความตั้งใจในขณะที่ให้ทานจริงๆ คือ

ขณะที่ปล่อยของออกไป แทนที่จะใช้ว่าสันนิษฐานปฏเจตนา หรือความจงใจอันให้สำเร็จการกระทำ ซึ่งในหลายกรณี ไม่ตรงกับเวลาของเหตุการณ์ เช่น คนที่ทำบาปโดยซุกหูลมดักให้คนอื่นตกลงไปตาย เมื่อคนตกลงไปตาย สมใจเจตนาที่ลุ่มให้ซุกหูลมดักสำเร็จในวันก่อน เป็นสันนิษฐานปฏเจตนา) ดังที่ท่าน สอนว่า ควรถวายทานหรือให้ทานด้วยเจตนาในการให้ ที่ครบทั้ง 3 กาล คือ 1) ก่อนให้ มีเจตนาดี (บุพเพเจตนา หรือบุพเจตนา) 2) ขณะให้ ทำใจผ่องใส (มูญจนเจตนา) 3) ให้แล้ว ชื่นชมปลื้มใจ (อปฺรเจตนา)

การอุทิศกองบุญให้พ่อแม่ผู้วายชนม์และการบวชลูกหลานในพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูตเถตต่อพ่อแม่ แม่ลูกคนใดจะเลี้ยงดูพ่อแม่เป็นอย่างดีขณะมีชีวิตอยู่ แต่หากบกพร่องไม่ได้ทำบุญให้ให้พ่อแม่หลังจากท่านเสียชีวิตแล้วไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม คนนั้นจะไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ดังนั้นลูกต้องทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ตามหลักทศ 6 คือดูแลเลี้ยงดูและทำบุญอุทิศให้ท่าน สอดคล้องกับคำสอนพระพุทธศาสนาเรื่องทศ 6 ในสังคาลสูตร ในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539) ว่า “คหบดีบุตร บุตรพึงบำรุงมารดาบิดาผู้เป็นทิศเบื้องหน้าโดยหน้าที่ 5 ประการ คือ 1) ท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ 2) จักทำกิจของท่าน 3) จักดำรงวงศ์ตระกูล 4) จักประพฤติตนให้เหมาะสมที่จะเป็นทายาท 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

ในอดีตสังคมกรรมเกี่ยวกับกฐินมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุเคราะห์ภิกษุผู้มีจีวรเก่า แต่ในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายเพื่ออุปัถม์พระพุทธศาสนาโดยตรง เพราะหวังให้พระสงฆ์ได้นำปัจจัยไปพัฒนาวัด ส่วนการทำบุญอุทิศถือว่าเป็นการได้อุปัถม์พระพุทธศาสนาโดยอ้อม เพราะพระสงฆ์เป็นผู้รับทานและได้อาศัยปัจจัย 4 จากกองบุญนั้นเลี้ยงชีพ จะเห็นว่าการทำบุญในพระพุทธศาสนาไม่ได้มุ่งแต่เพียงผลบุญสำหรับผู้ให้ทานเท่านั้น แต่มุ่งช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่นทั้งที่มีชีวิตอยู่และละโลกนี้ไปแล้วให้มีความสุขตามอัตภาพแห่งตน ดังนั้นการทำบุญจึงเป็นการได้แบ่งปันความสุขให้กับคนอื่นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนิกรดาเสน และทรงวุฒิ ดวงรัตน์พันธ์ (2562) เรื่อง ความเชื่อและพฤติกรรมการทำบุญใส่บาตรและถวายภัตตาหารของชาวพุทธที่เอื้อต่อสุขภาพของพระสงฆ์: กรณีศึกษาในจังหวัดน่าน” พบว่า ชาวพุทธนั้นมีทัศนคติในการทำบุญใส่บาตรและถวายภัตตาหารให้แก่สงฆ์ในเชิงบวกในทิศทางที่ก่อให้เกิดอานิสงส์แก่ตัวเองและบุคคลอื่น ด้วยแรงศรัทธาในคำว่าบุญ ชาวพุทธส่วนใหญ่แสดงออกเพื่อสื่อความหมายของคำว่าบุญ ในรูปแบบของการถวายอาหารให้แก่พระสงฆ์ เพราะเชื่อว่าบุญจากการทำความดีจะทำให้ชีวิตพบเจอแต่ความสุข ความสำเร็จเป็นต้นทุนให้กับชีวิตของตัวเองและบุคคลอื่นเป็นที่รัก และเกิดความสุขสบายใจไม่ว่าจะเป็นอาหารประกอบเองหรืออาหารซื้อจากตลาดหรืออาหารชุดล้วนแต่มีเป้าหมายของการถวายอาหารมุ่งหวังเพื่อน้อมนำให้เกิด บุญต่อตัวเองและอานิสงส์แก่คนอื่นทั้งที่มีชีวิตอยู่และบุคคลที่ได้ล่วงลับไปแล้ว

การทำกองบุญในปัจจุบันถือว่าธุรกิจสังฆภัณฑ์เกิดจากพัฒนาการความผูกพันระหว่างของคนลาวกับพระพุทธศาสนาเนื่องจากวิถีชีวิตของคนลาวส่วนใหญ่ตั้งแต่กำเนิดจนถึงตายมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา การทำบุญต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ การทำบุญ งานบวช ทำบุญบ้าน ทำบุญบริษัท เพื่อความเป็นสิริมงคล ตลอดจนการทำบุญอุทิศให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว สังฆภัณฑ์โดยเฉพาะกองบุญเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการจัดงาน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจสังฆภัณฑ์ในสังคมลาวในปัจจุบันจึงมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเรื่องพิธีกรรมมีส่วนสำคัญในการเพิ่มอาชีพหรือสร้างรายได้แก่ผู้จำหน่ายสังฆภัณฑ์ อย่างไรก็ตามชาวพุทธควรได้ถือตามหลักเศรษฐกิจแนวพุทธที่เน้นส่งเสริมจริยธรรมธุรกิจ เช่น ความพอดี ความซื่อสัตย์ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิฑูยา ญาณสาโร (คัมภีร์) (2554) เรื่อง “ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่าเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ เศรษฐกิจที่สามารถอุ้ม

ของตัวเองได้ ให้ความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจพอเพียงแต่อย่างเดียว เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไป หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เถรวาท กล่าวคือ มีความขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผล

สรุป

ความเป็นมาของกองบุญในลาวไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอนชัดเจน แต่เป็นการสืบสานประเพณีโดยผู้สูงอายุในชุมชนต่อๆ กันมา กองบุญเป็นชื่อของวัดอุทยานที่คนลาวชาวพุทธใช้เรียกในเวลาจะทำบุญ กองบุญนั้นในอดีตเจ้าภาพจะจัดเตรียมเอง แต่ปัจจุบันนิยมซื้อตามร้านจำหน่ายเครื่องสังฆภัณฑ์ กองบุญจะมีความประณีตแตกต่างกันตามฐานะของเจ้าภาพ แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) กองบุญบวช 2) กองบุญกฐิน 3) กองบุญฮุดสร้ง 4) กองบุญแจกข้าว องค์ประกอบของกองบุญ เช่น กองบุญบวช มีเครื่องกองบุญหลักคือ บริหาร 8 เป็นต้น สัญลักษณ์ของกองบุญ เช่น ธงจระเข้ หมายถึง ความโลภ เป็นต้น การถวายกองบุญ เช่น กองบุญกฐิน ถวายก่อนที่พระสงฆ์จะอุปโลกน์ ภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งในวัดเป็นผู้รับกฐิน เป็นต้น คติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญทางพระพุทธศาสนาในเขตเก่าแก่ง เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว มี 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การเวียนว่ายตายเกิด 2) การอุทิศบุญให้แก่เปตชนและการรับส่วนบุญของเปตชน 3) การแสดงความกตัญญูต่อญาติผู้วายชนม์ 4) การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา 5) การสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง คติความเชื่อเกี่ยวกับ “กองบุญ” ทางพระพุทธศาสนาที่ เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ที่ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่จะต้องศึกษาวิจัยต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะสงฆ์ควรมีนโยบายชี้แนะวิธีการทำกองบุญให้พุทธศาสนิกชนให้เข้าใจอย่างถูกต้อง เพราะปัจจุบันนี้กองบุญเป็นสินค้าหลักของร้านสังฆภัณฑ์ ซึ่งการจัดซื้อกองบุญแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายเป็นจ่ายที่สูงมาก ดังนั้นพระสงฆ์จึงควรแนะนำชาวบ้านให้รู้จักทำบุญตามฐานะของตนเอง คือทำบุญตามหลักมัตถัญญตา ทำบุญแล้วตนเองไม่เดือดร้อนในภายหลัง เช่น ไม่เป็นภาระหนี้สิน เป็นต้น นอกจากนี้ควรได้แนะนำหรือกำหนดเป็นธรรมเนียมชุมชนว่าให้ทำบุญโดยยึดรูปแบบในอดีต ไม่ตามกระแสหรือค่านิยมในปัจจุบันมากเกินไปที่นิยมความสะดวกสบาย เป็นเหตุให้เกิดความสิ้นเปลือง ควรได้จัดทำกองบุญด้วยวัสดุหรือสินค้าของชุมชน ซึ่งจะเป็นการได้ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยที่พุทธศาสนิกชนสามารถนำไปใช้ได้และควรนำไปใช้ เช่น คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา โดยให้ตระหนักหรือใส่ใจว่าการทำบุญไม่ใช่เพียงแค่ทำตามประเพณีหรือการมีค่านิยมที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการทำบุญ เช่น ทำบุญเพราะต้องการให้คนอื่นยกย่องตนเอง ทำบุญเพราะต้องการชื่อเสียง เป็นต้น แต่การทำบุญนี้ควรเน้นให้มีผลในเชิงสังคม คือเป็นการได้อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ให้ได้รับความสะดวกสบายและเป็นการได้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวคู่สังคม

ตลอดไป เนื่องจากพระพุทธศาสนาสอนสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเพื่อความสุข ดังนั้นหากศาสนามีความเจริญงอกงามมั่นคง สังคมก็必有ความหวังเรื่องสันติ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อเกี่ยวกับ “กองบุญ” ทางพระพุทธศาสนาที่ เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว” พบว่ายังมีประเด็นที่สามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้อีก จึงขอเสนอหัวข้อประเด็นวิจัยเกี่ยวกับหลักซันติ ดังนี้

- 1) ศึกษาเปรียบเทียบการจัดกองบุญในพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนไทยและลาว
- 2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงคติความเชื่อเกี่ยวกับกองบุญจากอดีตถึงปัจจุบันของประเทศลาว

เอกสารอ้างอิง

- ประชัน ชะชิกุล และพระครูธรรมมาภิสมัย. (2560). พระพุทธศาสนาในลาว. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนา เขตลุ่มน้ำโขง. 1(2), 77.
- พระครูอาทรวชิรกิจ. (2560). มองประเพณีของลาวแล้วมองเข้ามาที่ประเพณีของไทย. วารสารวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 3(1), 94.
- พระวิทย์ ญาณสาโร (คัมภีร์ราษฎร์). (2554). ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาสิลา วีระวงส์. (2553). ชีวประวัติ พระเจ้าอนุนง. นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์ ดอกเกด.
- รัชนิกร ตาเสน และทรงวุฒิ ดวงรัตน์พันธ์. (2562). ความเชื่อและพฤติกรรมการทำบุญใส่บาตรและถวายภัตตาหารของชาวพุทธที่เฝ้าต่อสุขภาพของพระสงฆ์: กรณีศึกษาในจังหวัดน่าน. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 12(4), 80-87.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2560). พุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.